

BEDRIJFSOPVOLGING: WELKE BEDRIJVEN MOGELIJK WEL EN WELKE NIET?*Hennie van der Veen*

Voor de Agrarische Marktmonitor van Rabobank Nederland is het LEI gevraagd na te gaan waarom sommige bedrijven wel en andere geen opvolger(s) hebben. Het gaat hierbij om bedrijven waarvan het oudste bedrijfshoofd ouder dan 50 is. Voor de jaren 1996 en 2000 is voor een aantal structurele factoren onderzocht of er verschillen zijn tussen de bedrijven met, en de bedrijven zonder opvolger. Daarnaast is op basis van het Informatienet onderzocht of er ook bedrijfseconomische verschillen zijn.

Of een bedrijf wel of geen potentiële opvolger heeft, hangt vooral af van het toekomstperspectief van het bedrijf. Bedrijven met weinig toekomstperspectief zullen minder vaak een opvolger hebben dan perspectiefvolle bedrijven. Het perspectief hangt af van een aantal structuurvariabelen en bedrijfseconomische variabelen.

Om de invloed van de structuurvariabelen te onderzoeken is gebruikgemaakt van de CBS-Landbouwtelling. Hieruit zijn de bedrijven groter dan 16 Nederlandse grootte-eenheden (nge) geselecteerd; kleinere bedrijven worden als nevenberoepsbedrijven beschouwd. Uit de analyse blijkt dat van de structuurvariabelen vooral de bedrijfsomvang (in nge), gevolgd door het bedrijfstype, bepaalt of er een potentiële opvolger op een bedrijf is. Zowel in 1996 als in 2000 waren de onderzochte bedrijven met opvolger bijna 2 keer zo groot dan de bedrijven zonder opvolger (tabel 1).

Ongeveer de helft van de onderzochte bedrijven heeft een bedrijfsopvolger. Dit percentage is tussen 1996 en 2000 nagenoeg gelijk gebleven en verschilt tussen de bedrijfstypen. Uitschieters zijn de melkveehouderij met 62% en de overige graasdierhouderij met 28%. Overigens stappen veel melkveehouders zonder opvolger op latere leeftijd naar de overige graasdierhouderij (vleesvee, schapen) of de akkerbouw (incl. maïsteelt) en verkopen of verleasen daarbij hun melkquotum. Dit heeft onder meer tot gevolg dat het percentage opvolgers bij de melkveehouderij hoger en bij de overige graasdierhouderij en de akkerbouw lager wordt.

Tabel 1 Percentage bedrijven met een potentiële opvolger naar grootteklasse (2000)

	Grootteklasse (nge per bedrijf)			Totaal
	16 tot 50	50 tot 100	> 100	
Akkerbouw	31	49	69	46
Melkvee	28	64	81	62
Intensieve veehouderij	26	54	74	53
Overig graasdierhouderij	21	46	63	28
Glastuinbouw	17	29	58	44
Opengrondstuinbouw	23	47	71	44
Champignons	19	33	48	38
Gecombineerde bedrijven	30	60	76	53
Totaal	26	56	73	51

Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

Economische perspectieven

Uit de analyse van de bedrijfseconomische verschillen blijkt dat het balanstotaal en de rentabiliteit (opbrengsten-kostenverhouding) van grote invloed zijn op het feit dat een bedrijf potentieel zal worden opgevolgd. Zowel in 1996 als in 2000 lag de rentabiliteit op de bedrijven met opvolger 7 procentpunten hoger dan op de bedrijven zonder opvolger. Het balanstotaal op de bedrijven met opvolger is zelfs ongeveer de helft hoger dan op de bedrijven met ten opzichte van zonder opvolger.

Van de genoemde bedrijfseconomische en structuurvariabelen blijken toch de structuurvariabelen bedrijfstype en omvang in nge het beste te verklaren waarom een bedrijf een potentiële bedrijfsopvolger

heeft. In beide jaren verklaren de factoren solvabiliteit en percentage land gepacht het minste. Alle factoren gezamenlijk voorspellen voor ongeveer driekwart van de bedrijven correct of er wel of geen potentiële opvolger aanwezig is. Hieruit blijkt dat niet alleen harde structuur en bedrijfseconomische variabelen kunnen verklaren waarom er mogelijk wel of geen bedrijfsopvolging plaatsvindt, maar dat er nog meer speelt. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld de beroepsopleiding van de kinderen.